

راهبردهای حفظ نوبت در مکالمات دختران دبیرستانی با همسالان، خانواده و دبیران در بیرجند

عباسعلی آهنگر

دانشگاه سیستان و بلوچستان

بتول اشرفی

دانشجوی کارشناسی ارشد زبان شناسی

دانشگاه سیستان و بلوچستان

چکیده

این مقاله به بررسی راهبردهای حفظ نوبت، به عنوان بخشی از راهبردهای نوبت‌گیری، در مکالمات دانش‌آموزان دختر دبیرستانی در بیرجند و همچنین تأثیر موقعیت ارتباطی بر این راهبردها، در ارتباط با: (۱) همسالان، (۲) خانواده (خواهر بزرگ‌تر) و (۳) دبیران می‌پردازد. بر مبنای روش تحلیل مکالمه در این مقاله، نود دقیقه مکالمه طبیعی دونفره و رودررو در هر یک از موقعیت‌های مذکور ضبط و مورد تحلیل واقع شده است. نتایج حاصل حاکی از این است که: وقفه‌های پر شده کمترین و وقفه‌های پر نشده بیشترین فراوانی و درصد را در هر سه موقعیت مورد مطالعه، به خود اختصاص داده‌اند، در موقعیت‌های ارتباط با همسالان و خانواده، نشانه‌های گفتمانی و بازگویی‌ها تقریباً به‌طور یکسان به کار برده می‌شوند، برخلاف دو موقعیت ارتباط با همسالان و خانواده، در موقعیت ارتباط با دبیران، بازگویی‌ها بیشتر از نشانه‌های گفتمانی به کار می‌روند، انحراف معیار به دست آمده از درصد فراوانی راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت‌های ارتباط با همسالان، خانواده و دبیران نشان می‌دهد که پراکندگی داده‌ها در موقعیت ارتباط با همسالان کمتر و در موقعیت ارتباط با دبیران از همه بیشتر است. به عبارت دیگر، داده‌ها در موقعیت ارتباط با همسالان همگن‌تر و در موقعیت ارتباط با دبیران ناهمگن‌ترند.

کلیدواژه‌ها: نوبت، راهبردهای حفظ نوبت، وقفه پر شده، وقفه پر نشده، نشانه گفتمانی، بازگویی.

۱. مقدمه

توانش راهبردی^۱ بخش مهمی از توانش ارتباطی^۲ محسوب می‌شود. در واقع صحبت کردن را باید مهارتی دانست که با آن افراد خود را در معرض قضاوت دیگران قرار می‌دهند و این قضاوت محدود به موقعیت‌های رسمی مانند سخنرانی در جمع یا صحبت‌های صرفاً یک‌طرفه و یک‌جانبه رسمی نمی‌شود، بلکه بخش عظیمی از آن به مکالمات روزمره با افراد پیرامون، در موقعیت‌های مختلف اشاره دارد. میزان مهارت و میزان موفقیت در به‌کارگیری این راهبردها، از جمله مهم‌ترین ابزارها در جهت نیل به اهداف و خواسته‌هاست.

همان‌طور که ریچاردز^۳ و همکاران (۲۰۰۱: ۱۴۱) اشاره کرده‌اند، جریان حاکم بر تعاملات انسانی تصادفی نیست. آن‌ها (همان) معتقدند که "مکالمه‌ها تعاملات تصادفی نیستند، بلکه برپایه نظامی از هنجارها سازمان‌دهی می‌شوند. این هنجارها کنترل می‌کنند که چه موقع یک مشارک حق دارد تا صحبت کند و تا چه مدتی این حق را دارد که میدان صحبت را نگه دارد". از نظر کتس^۴ (۲۰۰۴: ۱۱۱) "بچه‌ها این هنجارها را به‌طور ناخودآگاه انتخاب می‌کنند و هنجارها بخشی از کدهای اجتماعی‌ای می‌شوند که به افراد کمک می‌کنند تا به‌طور مناسب در مکالمات عمل کنند. این هنجارها مکالمات را از نوبت‌های^۵ همراه با هرج و مرج دور می‌کنند". اگرچه بخش‌هایی از این هنجارها جهانی^۶ هستند، اما "همه فرهنگ‌ها هنجارهای نوبت‌گیری^۷ متفاوتی دارند که وقتی برای مکالمه مناسب باشند به‌اجرا درمی‌آیند. این هنجارها نشان می‌دهند که چه مدت یک گوینده اجازه دارد تا میدان مکالمه را حفظ کند و هرچند وقت همان گوینده قادر است تا نوبت جدیدی بگیرد" (کلتارد^۸، ۱۹۸۵: ۵۵).

مطالعات مختلفی برای کشف این هنجارها تاکنون در زبان‌های مختلف انجام پذیرفته است و در این راستا راهبردهایی برای حفظ نوبت^۹، واگذاری نوبت و گرفتن نوبت کشف شده‌اند. این مقاله سعی در بررسی راهبردهای حفظ نوبت در چندین موقعیت مختلف و کشف هنجارهای حاکم بر آن‌ها را دارد. همان‌طور که مشهود است در روند مکالمه و نوبت‌گیری، مشارکین، راهبردهای خاصی را جهت حفظ نوبت به‌کار می‌برند. در این ارتباط، پاره‌ای از زبان‌شناسان راهبردهایی برای حفظ نوبت برشمرده‌اند که از آن جمله عبارتند از: وقفه‌های پرنشده^{۱۰}، وقفه‌های پرشده^{۱۱}، نشانه‌های گفتمانی^{۱۲} و بازگویی^{۱۳}.

1. strategic competence
2. communicative competence
3. J. C. Richards
4. J. Coates
5. turn
6. universal
7. turn-taking

8. M. Coulthard
9. turn-holding
10. unfilled pause
11. filled pause
12. discourse marker
13. reiteration

راهنمای حفظ نوبت در مکالمات ...

مکلی و آزگود (۱۹۵۹ : ۳۹) سکوت و نشانه‌های درنگ (وقفه‌های پرشده و پرنشده) را از جمله علائمی می‌دانند که طرفین صحبت به کمک آن‌ها تمایل خود را برای تغییر یا عدم تغییر نوبت نشان می‌دهند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که سخن‌گویان اغلب از ترس این‌که مبدا نوبتشان از دست برود، وقفه‌ها را خیلی طولانی نمی‌کنند و در نتیجه با صداهایی هم‌چون اه، مم، یا ام که فاصله وقفه‌ها را پر می‌کنند، مانع از این کار می‌شوند. آنان، هم‌چنین، باید از وقفه‌های توأم با ادای بعضی صوت‌ها (وقفه‌های پرشده)، به‌عنوان کلمه‌های پیش‌از آغاز استفاده کنند تا وقفه‌ها به حداقل برسند و هم‌چنان نوبت در اختیارشان باشد.

از بین انواع سکوت، وقفه‌ها بیش‌از بقیه در نوبت‌گیری نقش دارند. وقفه‌ها به دو نوع پرشده و پرنشده تقسیم می‌شوند. تفاوت بین وقفه‌های پرشده و پرنشده در این است که در وقفه‌های پرشده، گوینده سکوت بین صحبت را با کلماتی چون ام، مم، اه و ... پر می‌کند، اما در وقفه‌های پرنشده این‌طور نیست. از نظر پیرس^۱ و همکاران (۱۹۷۲)، به وقفه‌های پرشده و پرنشده گاهی نشانه‌های درنگ یا وقفه‌های درنگ^۲ نیز گفته می‌شود.

به‌عقیده بیٹی^۳ (۱۹۷۷ : ۲۸۴)، مردم اغلب در طول وقفه پرنشده حرف هم‌دیگر را قطع می‌کنند. او، هم‌چنین عقیده دارد که وقفه‌های پرشده گرایش دارند که بعد از وقفه‌های پرنشده بیایند. به‌عبارت دیگر، وقتی گوینده‌ای هیچ صحبتی را تولید نکند (وقفه پرنشده)، اما هنوز بخواهد که نوبت را حفظ کند، برای این‌که میل به ادامه صحبت را نشان دهد، وقفه‌ای پرشده تولید می‌کند.

توجه به این نکته ضروری است که وقفه‌ها همیشه نشان‌دهنده قصد واگذاری نوبت نیستند. لوکال^۴ و کلی^۵ (۱۹۸۶) به این نتیجه رسیده‌اند که وقفه‌ها دو نوع متفاوت هستند: (۱) سکوت نگه‌دارنده^۶، که قصد نگه‌داشتن نوبت را نشان می‌دهد و (۲) سکوت متوقف‌کننده^۷، که نشان می‌دهد طرف صحبت ممکن است نوبت را از گوینده مطالبه کند. آن‌ها (همان‌). به‌پیروی از جفرسون^۸ (۱۹۸۳)، به‌خصوص، به بررسی وقفه‌هایی پرداخته‌اند که قبل از یک وقفه پرشده می‌آیند، یعنی قبل از اه، ام، مم و لوکال و کلی (۱۹۸۶ : ۱۹۵) دو نوع سکوت را از لحاظ آواشناسی از هم متمایز می‌کنند. به‌نظر آن‌ها در سکوت‌های نگه‌دارنده نوبت بعد از وقفه پرشده یک انسداد چاکنایی^۹ وجود دارد، که در طول سکوت حفظ می‌شود، و در ابتدای کلمه بعدی

-
1. J. Pearce
 2. hesitation pause
 3. G. Beattie
 4. J. Local
 5. J. Kelly
 6. holding silence
 7. trail-off silence
 8. G. Jefferson
 9. glottal closure

همان گوینده آزاد می‌شود. سکوت‌های متوقف‌کننده یک مکش هوا در انتهای وقفه پُرشده‌ای دارند، که یک واکه مرکزی شده‌تر^۱ هم دارد.

نقش نشانه‌های گفتمانی نیز به‌عنوان عاملی تأثیرگذار در نوبت‌گیری نباید نادیده گرفته شود. مشکل اساسی نشانه‌های گفتمانی این است که با یکی از سه نوع اصلیِ علائم، یعنی معنایی، نحوی یا آهنگی تطابق ندارند. ماهیت آن‌ها زبرزنجیری نیست، اگرچه شاید مؤلفه‌های زبرزنجیری خودشان را داشته باشند. پاسخ به این سؤال که آیا آن‌ها به اطلاعات معنایی یا نحوی برای تعیین پایان نوبت کمک می‌کنند، و آیا آن‌ها نشان می‌دهند که طرف صحبت دوست دارد نوبت را بگیرد، دشوار است. پژوهش‌گران نقش‌های متفاوتی برای نشانه‌های گفتمانی قایل شده‌اند. درحالی‌که، یانگیو^۲ (۱۹۷۰) آن‌ها را علائم کانالِ پسرو^۳، و جفرسون (۱۹۸۴) نشانه‌های تأیید می‌داند. پومرانتر^۴ (۱۹۸۴) و شیفرین^۵ (۱۹۸۷) بر این باورند که آن‌ها یک بخش دوم غیرترجیحی را در یک زوج مجاور^۶ نشان می‌دهند. گروسز^۷ و سیدنر^۸ (۱۹۸۶) نیز نشانه‌های گفتمانی را راهی برای بازگشت به موضوع قبلی صحبت می‌دانند. از نظر آن‌ها هنگامی که مشارکین در ضمن صحبت از موضوع مورد بحث خارج می‌شوند، به کمک این نشانه‌ها دوباره می‌توانند به موضوع قبلی برگردند.

ونرستروم^۹ و سیگل^{۱۰} (۲۰۰۳) نشانه‌های گفتمانی را با دیگر ابزارهای نحوی، که ممکن است در نوبت‌گیری کمک کنند، طبقه‌بندی کرده‌اند. تابوادا^{۱۱} (۲۰۰۶) نیز به نشانه‌های گفتمانی به‌عنوان علائمی در فرآیند نوبت‌گیری علاقه نشان داده است. منظور او از نشانه‌های گفتمانی، گروه متغیری از حروف ربط، اصوات، وقفه‌های پُرشده، و عبارات قیدی و وصفی است. مانند: 'okay'، 'yeah'، 'right'، 'uh-huh'، 'and'، 'so'، 'I mean'، در زبان انگلیسی.

در زبان فارسی عباراتی مانند: "گوش بده"، "بین"، "بذار بینم"، "خب"، "به این نکته توجه کنید که"، "در ابتدای امر ذکر این نکته لازم است که"، "قبل از هرچیز باید گفته شود که" و ترکیباتی از این قبیل به‌عنوان نشانه‌های گفتمانی به کار می‌روند.

علاوه بر راهبردهای ذکرشده، به نظر می‌رسد که مشارکین از بازگویی بخشی از کلام به‌عنوان راهبردی مؤثر در حفظ نوبت بهره می‌گیرند. مرداک^{۱۲} (۲۰۰۰) نقش بازگویی را در حفظ نوبت مورد توجه قرار داد. از نظر او بازگویی برای به‌دست‌آوردن کنترل مکالمه به کار می‌رود. فردی که

1. centralized vowel
2. V. H. Yngve
3. backchannel
4. A. Pomerantz
5. D. Schiffrin
6. adjacency pair

7. B. J. Grosz
8. C. L. Sidner
9. A. Wennerstrom
10. A. F. Siegel
11. M. Taboada
12. Y. Murdoch

راهبردهای حفظ نوبت در مکالمات ...

نوبتِ صحبت به او رسیده است و هنوز آمادگی صحبت را ندارد، با بازگویی بخشی از گفته‌های گویندهٔ قبلی برای خود فرصتی فراهم می‌کند تا بتواند گفته‌هایش را سازمان‌دهی کند و دربارهٔ آن چه می‌خواهد بگوید تصمیم بگیرد. از این رو می‌توان بازگویی‌ها را هم نگه‌دارندهٔ نوبت دانست. باتوجه به آن چه بیان شد، این پژوهش درصدد است تا: (۱) به توصیف و تجزیه و تحلیل پاره‌ای از راهبردهای حفظ نوبت (وقفهٔ پرشده، وقفهٔ پرنشده، بازگویی و نشانهٔ گفتمانی) در مکالمات دانش‌آموزان دختر دبیرستانی بیرجندی با هم‌سالان، خانواده (خواهر بزرگ‌تر) و دبیران بپردازد، (۲) راهبردهای به‌کارگرفته‌شده برای حفظ نوبت را در موقعیت‌های مذکور مقایسه کند، و (۳) میزان تأثیر احتمالی موقعیت را به‌عنوان متغیر اجتماعی بر راهبردهای حفظ نوبت، مشخص کند.

فرضیه‌های این پژوهش عبارتند از: (۱) نوع راهبردهای به‌کار گرفته شده برای حفظ نوبت در موقعیت‌های ارتباطی مختلف متفاوت است، (۲) دختران دبیرستانی بیرجندی در موقعیت‌های ارتباطی مختلف مانند گروه‌های همسالان، خانواده و دبیران از راهبردهای حفظ نوبت یکسان به‌طور مختلف بهره می‌برند، (۳) راهبردهای حفظ نوبت در مکالمات دانش‌آموزان دختر دبیرستانی بیرجندی به‌طور متفاوت تحت تأثیر موقعیت ارتباطی قرار می‌گیرند. این مقاله شامل چهار بخش است. پس از مقدمه، در بخش (۲)، روش کار پژوهش توضیح داده می‌شود. در بخش (۳)، داده‌های زبانی استخراج‌شده از مکالمات آزمودنی‌ها توصیف و تحلیل خواهند شد و در بخش (۴)، نتیجه‌گیری ارائه خواهد گردید.

۲. روش کار

انجام بخش عملی پژوهش، که شامل جمع‌آوری داده‌های زبانی است، در شهرستان بیرجند (در محیط مدرسه و خانه) صورت گرفته است. جمع‌آوری داده‌های زبانی در دو مرحله انجام شده است، که مرحلهٔ اول شامل جمع‌آوری داده‌های زبانی راهنما به‌منظور شناسایی راهبردهای نوبت‌گیری، از جمله راهبردهای حفظ نوبت و همچنین مشخص کردن متغیرهای تأثیرگذار بر آن‌ها، و مرحلهٔ دوم شامل جمع‌آوری داده‌های زبانی اصلی برای مقایسهٔ راهبردهای نوبت‌گیری در سه موقعیت ارتباط دانش‌آموزان دختر دبیرستانی با هم‌سالان، خانواده و دبیران بوده است. بر مبنای روش تحلیل مکالمه^۱ داده‌های زبانی لازم برای بررسی راهبردهای حفظ نوبت را مکالمات طبیعی دونفره، بین سه دانش‌آموز دختر دبیرستانی کم‌حرف با مشارکین پر حرف^۲

1. conversation analysis

۲. علت این که سه دانش‌آموز دختر دبیرستانی کم‌حرف با مشارکین پر حرف مدنظر واقع شده‌اند، این بوده است که: (الف) تأثیر احتمالی شخصیت مشارکین بر روند نوبت‌گیری کنترل شود، (ب) پژوهش‌گران امکان ضبط مکالمات افرادی با این مشخصات را داشته‌اند.

تشکیل داده‌اند. دانش‌آموزان و مشارکین هر دو به طبقه متوسط جامعه تعلق داشته‌اند و متولد و مقیم شهرستان بیرجند بوده‌اند. برای ازبین‌بردن تأثیر جنسیت، در تمام مراحل جمع‌آوری داده‌های زبانی فقط افراد جنس مؤنث انتخاب شده‌اند.

برای جمع‌آوری داده‌ها در هر دو مرحله از دستگاه ضبط صوت جیبی^۱ استفاده شده است و برای شناسایی راهبردهای نوبت‌گیری و متغیرهای تأثیرگذار بر آن‌ها، ۱۰ ساعت مکالمه اتفاقی دانش‌آموزان دختر دبیرستانی در سه موقعیت ارتباط با هم‌سالان، خانواده و دبیران ضبط شده است. بعد از بررسی این مکالمات، راهبردها و متغیرهای تأثیرگذار شناسایی شده‌اند تا در مرحله بعد، که در واقع ضبط مکالمات اصلی بوده است، مورد توجه قرار گیرند. در جمع‌آوری داده‌های زبانی اصلی برای بررسی راهبرد نوبت‌گیری، ۹۰ دقیقه مکالمه طبیعی، رودررو و دونفره دانش‌آموزان دختر دبیرستانی در هریک از سه موقعیت ارتباط با هم‌سالان، خانواده (خواهر بزرگ‌تر) و دبیران ضبط شده است.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های زبانی، ابتدا صورت گفتاری مکالمات به صورت فارسی معیار آوانویسی شده است و سپس راهبردهای حفظ نوبت به کار گرفته شده توسط مشارکین، در جریان مکالمه شناسایی و با نشانه‌هایی مشخص شده است.^۲ در پایان، فراوانی هریک از این راهبردها محاسبه و درصد آن‌ها مشخص و در جدول‌های مربوط نشان داده شده است.

۳. توصیف و تحلیل داده‌ها

در این بخش، راهبردهای حفظ نوبت به کار گرفته شده در مکالمات دانش‌آموزان دختر دبیرستانی بیرجندی در سه موقعیت ارتباط با هم‌سالان، خانواده و دبیران توصیف و تحلیل خواهند شد. سپس، نتایج حاصل از آن‌ها باهم مقایسه می‌شود تا میزان تأثیر موقعیت ارتباطی بر راهبردهای حفظ نوبت مشخص گردد.

1. mp3 player

۲. به علت گستردگی بسیار زیاد راهبردها، در این پژوهش همه راهبردهای حفظ نوبت مورد بررسی قرار نگرفته‌اند و نگارندگان در بین راهبردهای مختلف حفظ نوبت فقط وقفه‌های پر شده، وقفه‌های پرنشده، نشانه‌های گفتارانی و بازگویی را مورد توجه قرار داده‌اند.

۱.۳. توصیف راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت‌های ارتباطی مختلف

در این قسمت، توصیفی از راهبردهای حفظ نوبت در مکالمات دانش‌آموزان دختر دبیرستانی در سه موقعیت ارتباط با هم‌سالان، خانواده و دبیران ارائه می‌گردد^۱. در اغلب موارد ترکیبی از راهبردهای مختلف منجر به حفظ نوبت موفق می‌شود.

۱.۱.۳. توصیف راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت ارتباط با هم‌سالان

در این قسمت، پاره‌ای از راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت ارتباط با هم‌سالان توصیف می‌شوند.

۱. وقفه پرنشده به‌تنهایی

موقعیت ۱: دانش‌آموز می‌خواهد درباره دختری که در مهمانی دیده است، به دوستش چیزی بگوید.

الف: توی مهمونی زهرا یه دختر قدبلند بود (.).^۲ یادت می‌آد؟

۳(۳/۹)

ب: همونی که یه شال سفید دور گردنش بود. (۱/۲) پهلوی فاطمی واستاده بود.

۲. وقفه پرنشده + وقفه پرشده

موقعیت ۲: دانش‌آموز می‌خواهد دفتر دوستش را در شب امتحان قرض بگیرد.

الف: می‌تونم (۱/۱) مم^۴ (.) می‌تونم امشب دفتر ریاضی تو یه ساعت بهم بدی تا تمرینای

درس سه [رو بنویسم]^۵؟

ب: [مگه نمی‌دونم] فردا امتحان داریم.

۳. وقفه پرنشده + نشانه گفتمانی

موقعیت ۳: دو دانش‌آموز برای رفتن به‌جایی باهم قرار می‌گذارند.

۱. پشت سر هم قراردادن این راهبردها (و استفاده از علامت +) به‌این معنا نیست که ترتیب وقوعشان به این

صورت است، بلکه این نمایش‌ها صرفاً نشان می‌دهند که دو یا چند راهبرد با هم ادغام شده‌اند.

۲. علامت (.) برای نشان دادن مکث استفاده می‌شود.

۳. این اعداد طول مدت وقفه‌ها را نشان می‌دهند.

۴. مم، ام، آه، آه، آها نشانه‌های وقفه پر شده‌اند.

۵. علامت [] همپوشی را نشان می‌دهد.

الف: بذار ببینم (.) بیست و چهارم چه‌طوره؟ هر ساعتی بگی غیر از ۱ تا ۴ بعد از ظهر می‌تونم پیام.

(۵/۱)

ب: خب (.) من هم بیست و چهارم می‌تونم پیام (.) اما من ۱۰ تا ۱۲ که کار دارم (.) می‌تونی ۸ تا ۱۰ بیای؟

۴. وقفهٔ پر نشده + بازگویی

موقعیت ۴: دانش‌آموز می‌خواهد بداند که آیا روزنامهٔ دیواری دوستش به‌زودی آماده می‌شود.

الف: می‌تونی تا فردا آماده کنی؟

ب: تا فردا (۰/۸) سعیمو می‌کنم.

۵. وقفهٔ پر شده به‌تنهایی

موقعیت ۵: دو دختر نوجوان دربارهٔ یکی از دوستانشان صحبت می‌کنند.

الف: دیروز مریمو با دوست پسرش تو پارک دیدم (.) اِه (.) به‌نظرت باهم ازدواج می‌کنن؟

ب: معلوم نیست بابا.

۶. وقفهٔ پر شده + وقفهٔ پر شده

موقعیت ۶: دانش‌آموز به دوستش پیشنهاد می‌کند که برای خرید مانتو به مغازه‌ای مشخص در بازار برود.

الف: توی مغازهٔ آقای □^۱ (.) اِه (.) اِم یه مانتوشلوار سرمه‌ای قشنگ بود (.) تو که می‌خواهی بخری یه سری بزن اون‌جا.

ب: اگه رفتم بازار حتماً یه سری می‌زنم.

۷. وقفهٔ پر شده + نشانهٔ گفتمانی

موقعیت ۷: دانش‌آموزان دربارهٔ امتحان صحبت می‌کنند.

الف: بذار ببینم (.) مم (.) مگه امتحان سه صفحه نبود.

ب: نه بابا (.) کجایی؟ قرار شد تمام فصولو امتحان بدیم.

۱. علامت □ برای نشان دادن نام خانوادگی افراد به کار می‌رود.

راهنمای حفظ نوبت در مکالمات ...

۸. وقفه پرشده + بازگویی

موقعیت ۸: دانش‌آموز از دوستش می‌خواهد که با او به خانه یکی از بچه‌های کلاس بیاید.

الف: فردا خونه مینا دعوتیم (.) تو هم تونستی بیا (.) خوش می‌گذره.

ب: خونه مینا (.) اِمم (.) اون جا که خیلی بدمسیره (.) حالا ببینم چی می‌شه.

۹. نشانه گفتمانی به‌تنهایی

موقعیت ۹: دانش‌آموزی همیشه تمرینات را از دوستش می‌گیرد.

الف: می‌شه جواب تمرینایی رو که حل کردی بهم بدی؟

ب: خب (.) خودت یه کم سعی کن (...)^۱ این جور که چیزی یاد نمی‌گیری.

۱۰. نشانه گفتمانی + نشانه گفتمانی

موقعیت ۱۰: دانش‌آموزان باهم قرار می‌گذارند تا به جایی بروند.

الف: من این هفته خیلی گرفتارم. نظرت درباره هفته آینده، مم، ۱۳م چیه؟ ۱۳م صبح

چهارشنبه.

ب: حقیقت اینه که (.) بین (.) خب (.) ۱۳م برای من وقت مناسبی نیست.

۱۱. نشانه گفتمانی + بازگویی

موقعیت ۱۱: دانش‌آموزی به دوستش می‌گوید که روز قبل با یکی از بچه‌های کلاس به پارک

رفته است.

الف: دیروز با زهرا رفتیم پارک (.) جات خالی.

ب: با زهرا رفتی پارک (.) خب (.) چرا به من نگفتی باهاتون پیام؟

۱۲. بازگویی به‌تنهایی

موقعیت ۱۲: دو دانش‌آموز درباره خریدن کادو برای جشن تولد دوستشان صحبت می‌کنند.

الف: من بعدازظهر میرم بازار (.) برا تولد مریم یه چیزی بخرم.

ب: برا تولد مریم (.) من هم باهات میام.

۱۳. بازگویی + بازگویی

موقعیت ۱۳: دو دانش‌آموز درباره رفتن به جایی قرار می‌گذارند.

۱. وقفه در بین گفتار با (...) نشان داده شده است.

الف: بذار ببینم چه روز دیگه‌ای می‌تونم بیام.

ب: می‌تونی ۱۷م بیای؟

الف: ۱۷ ام؟ ۱۷ ام نمی‌تونم. ولی ۲۲م می‌تونم بیام (. تو چی؟

۱۴. بازگویی + وقفهٔ پر نشده + بازگویی

موقعیت ۱۴: دو دانش‌آموز دربارهٔ رفتن به جایی قرار می‌گذارند.

الف: من ۲۵م می‌تونم بیام.

ب: نمی‌تونی ۲۳م بیای؟

الف: ۲۳م؟ (۱/۵) ۲۳م (. باید ببینم.

۱۵. بازگویی + وقفهٔ پر شده + نشانهٔ گفتمانی

موقعیت ۱۵: دانش‌آموزی به دوستش می‌گوید که روز قبل با یکی از بچه‌های کلاس به نمایشگاه رفته است.

الف: دیروز با مریم رفتیم نمایشگاه (. تو رفتی؟

ب: با مریم رفتیم نمایشگاه (. ام (. خب (. کاش بهم می‌گفتین باهاتون میومدم.

۱۶. بازگویی + وقفهٔ پر نشده + نشانهٔ گفتمانی

موقعیت ۱۶: دانش‌آموزان باهم قرار می‌گذارند تا به جایی بروند.

الف: من این هفته خیلی کار دارم. نظرت دربارهٔ هفته‌ی آینده (. مم (. ۲م چیه؟

۲م.

ب: ۲م (۰/۹) خب (. راستش برام سخته.

۱۷. بازگویی + وقفهٔ پر شده + بازگویی

موقعیت ۱۷: دانش‌آموز از دوستش می‌خواهد که با او به خانهٔ یکی از بچه‌های کلاس بیاید.

الف: فردا خونهٔ فاطمی دعوتیم (. تو هم تونستی بیا (. خوش می‌گذره.

ب: خونهٔ فاطمی (. ام (. خونهٔ فاطمی (. آخه منو که دعوت نکرده.

۳.۱.۲. توصیف راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت ارتباط با خانواده

در این قسمت، به ذکر پاره‌ای از راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت ارتباط با خانواده (خواهر بزرگ‌تر) پرداخته می‌شود.

راهنمای حفظ نوبت در مکالمات ...

۱. وقفه پرنشده به تنهایی

موقعیت ۱: دانش آموز با خواهرش درباره تصادف یکی از اقوام صحبت می کند.

خواهر بزرگ تر: پارسال هم یک بار تصادف کرد.

(۴/۲)

دانش آموز: خیلی بی احتیاط رانندگی می کنه (.). آخرهم یه بلایی سر خودش و خونوادش

میاره.

۲. وقفه پرنشده + وقفه پرشده

موقعیت ۲: خواهر از دختر نوجوان می خواهد که به خانه اش برود.

خواهر بزرگ تر: نمی تونی شب بیای خونه مون؟

دانش آموز: امشب که دعوتیم (۸/۰) ام (.). نمی دونم دقیقاً جلسه کی تموم می شه؟

خواهر بزرگ تر: خب (.). باشه بعد.

۳. وقفه پرنشده + نشانه گفتمانی

موقعیت ۳: خواهر و دانش آموز درباره ترک تحصیل دختر همسایه صحبت می کنند.

خواهر بزرگ تر: می گن الهام همسایه دیگه مدرسه نمی ره (.). ترک تحصیل کرده؟

(۴/۱)

دانش آموز: خب (.). آره (.). آخه از دواج کرده.

خواهر بزرگ تر: اون که درسش هم خوبه...^۱.

۴. وقفه پرنشده + بازگویی

موقعیت ۴: دختر نوجوان درباره بیمار شدن یکی از آشنایان بعد از جلسه عروسی با خواهرش

صحبت می کند.

خواهر بزرگ تر: مریم دیروز بعد جلسه بدجوری دل درد شده بود.

(۳/۱)

دانش آموز: دل درد شده (.). بعید هم نیست (.). خیلی پرخوری می کرد.

۵. وقفه پرشده به تنهایی

موقعیت ۵: دانش آموز از خواهرش مقداری پول می خواهد.

۱. علامت دنباله ی مکالمه را نشان می دهد.

دانش‌آموز: خواهر جون (.) مم (.) یه مقدار پول داری فعلاً بهم بدی؟
خواهر بزرگ‌تر: باشه عزیز (.) چه قد لازم داری؟

۶. وقفهٔ پرشده + وقفهٔ پرشده
موقعیت ۶: دانش‌آموز دربارهٔ دختر همسایه با خواهرش صحبت می‌کند.
دانش‌آموز: دیروز دختر همسایه‌رو تو کوچه دیدم (.) اه (.) مم (.) همونی که پارسال
طلاق گرفت.
خواهر بزرگ‌تر: اکرمو می‌گی؟

۷. وقفهٔ پرشده + نشانهٔ گفتمانی
موقعیت ۷: دانش‌آموز و خواهرش دربارهٔ تاریخ جلسهٔ یکی از اقوام صحبت می‌کنند.
خواهر بزرگ‌تر: لباس آماده شده؟ (.) بعدازظهر میام این‌جا آماده شیم (.) با هم بریم.
دانش‌آموز: بذار ببینم (.) مم (.) مگه جلسه فردا نیست.
خواهر بزرگ‌تر: نه بابا (.) کجایی؟ امروز عصره.

۸. وقفهٔ پرشده + بازگویی
موقعیت ۸: دانش‌آموز با خواهر دربارهٔ تولد خواهرزاده‌اش صحبت می‌کند.
خواهر بزرگ‌تر: تولد زینب ۱۲۶م همین ماهه.
دانش‌آموز: ۱۲۶م؟ مم (.) می‌خوای برایش تولد بگیری یا نه؟

۹. نشانهٔ گفتمانی به‌تنهایی
موقعیت ۹: دانش‌آموز دربارهٔ دعوتی شب با خواهرش صحبت می‌کند.
دانش‌آموز: ببین (.) امشب خونهٔ آقای □ دعوتیم.
خواهر بزرگ‌تر: خب (.) به چه مناسبت؟

۱۰. نشانهٔ گفتمانی + نشانهٔ گفتمانی
موقعیت ۱۰: دانش‌آموز می‌خواهد با ماشین خواهرش به مشهد برود.
دانش‌آموز: خب (.) ببین (.) با مامان صحبت کن تا من با ماشین شما پیام.
خواهر بزرگ‌تر: واستا ببینم نظر مامان چیه؟

راهنمای حفظ نوبت در مکالمات ...

۱۱. نشانه گفتمانی + بازگویی

موقعیت ۱۱: خواهر بزرگ‌تر به خانه یکی از اقوام رفته است، اما کسی در را به‌رویش باز نکرده است.

خواهر بزرگ‌تر: وقتی رسیدم (.) هیچ‌کی نبود.
دانش‌آموز: وقتی رسیدی (.) هیچ‌کی نبود (.) پس اونا رو ندیدی؟
خواهر بزرگ‌تر: نه متأسفانه.

۱۲. بازگویی به‌تنهایی

موقعیت ۱۲: خواهر بزرگ‌تر از دانش‌آموز خواسته است تا با او به بازار بیاید.
خواهر بزرگ‌تر: شما می‌تونید ساعت سه بیای اول بازار تا باهم بریم.
دانش‌آموز: ساعت سه؟ خیلی زوده.
خواهر بزرگ‌تر: خب، پس ساعت پنج تا پنج‌و‌ربع.

۱۳. بازگویی + بازگویی

موقعیت ۱۳: دانش‌آموز می‌خواهد تا با خواهرش برای پرو لباس به خیاطی برود.
دانش‌آموز: بذار ببینم چه‌روزی می‌تونم بیام.
خواهر بزرگ‌تر: می‌تونید چارشنبه بیای؟
دانش‌آموز: چارشنبه؟ (.) چارشنبه نمی‌تونم (.) ولی سه‌شنبه بعدازظهر شاید بتونم بیام.

۱۴. بازگویی + وقفه پر نشده + بازگویی

موقعیت ۱۴: دختر نوجوان درباره بیمارشدن یکی از آشنایان با خواهرش صحبت می‌کند.
خواهر بزرگ‌تر: آقای □ دیروز بعدازظهر حالش به‌هم خورده (.) می‌گن سخته کرده.
دانش‌آموز: سخته کرده (۱/۱) واقعاً سخته کرده (.) بعید هم نیست (.) سابقه ناراحتی قلبی که داره.

۱۵. بازگویی + وقفه پر شده + نشانه گفتمانی

موقعیت ۱۵: خواهر بزرگ‌تر به دانش‌آموز می‌گوید که روز قبل با خواهر دیگرشان به نمایشگاه رفته است.

خواهر بزرگ‌تر: دیروز با زری رفتیم نمایشگاه (.) تو رفتی؟
دانش‌آموز: با زری رفتین نمایشگاه (.) اِمم (.) خب (.) کاش بهم می‌گفتین باهاتون میومدم (.) من که گفتم تنهایی نمی‌تونم برم.

۱۶. بازگویی + وقفهٔ پرنشده + نشانهٔ گفتمانی
موقعیت ۱۶: خواهر با دانش‌آموز قرار می‌گذارند تا به جایی بروند.
خواهر بزرگ‌تر: این هفته که خیلی گرفتارم (.) مهمون دارم (.) بذار صب جمعه میریم.
دانش‌آموز: راستشو بخوای (.) خب (۰/۹) راستشو بخوای صب جمعه نمی‌تونم بیام.

۱۷. بازگویی + وقفهٔ پر شده + بازگویی
موقعیت ۱۷: خواهر از دانش‌آموز می‌خواهد که با او به خانهٔ خاله بیاید.
خواهر بزرگ‌تر: فردا با مامان میریم خونهٔ خاله محبوبه (.) تونستی بیا (.) خوش
می‌گذره.
دانش‌آموز: خونهٔ خاله محبوبه (.) اِمم (.) خونهٔ خاله محبوبه (.) من که باهاش آشتی
نکردم.

۳.۱.۳. توصیف راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت ارتباط با دبیران
در این قسمت، پاره‌ای از راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت ارتباط با دبیران ارائه می‌شوند.

۱. وقفهٔ پرنشده به‌تنهایی
موقعیت ۱: دانش‌آموز از دبیر اجازه می‌گیرد که به پرسش‌های امتحان با مداد پاسخ دهد.
دانش‌آموز: خانم (.) خودکارمون رنگ نمی‌ده (۱/۱) می‌شه با مداد جواب بدیم.
دبیر: خب (.) هیچ‌کی نداره بهت بده.

۲. وقفهٔ پرنشده + وقفهٔ پر شده
موقعیت ۲: دانش‌آموز دربارهٔ امتحان ورزش با دبیر صحبت می‌کند.
دانش‌آموز: خانم رکوردمونو با مداد ثبت کنین (.) اگه شد (۰/۹) مم (.) هفتهٔ دیگه
دوباره امتحان می‌دیم.
دبیر: باشه.

۳. وقفهٔ پرنشده + نشانهٔ گفتمانی
موقعیت ۳: دانش‌آموز می‌خواهد تا مطالب را در ذهنش مرور کند و به سؤال دبیر پاسخ دهد.
دبیر: مطلبو فهمیدی؟
دانش‌آموز: بذارین ببینم (۱/۹) تا حدودی.

راهنمای حفظ نوبت در مکالمات ...

۴. وقفهٔ پر نشده + بازگویی
موقعیت ۴: یکی از دانش‌آموزانِ کلاس ترک تحصیل کرده است. دانش‌آموزی سعی در فهمیدن علت ترک تحصیلی او دارد.

دبیر: خانم □ دیگه مدرسه نمی‌آد (.) ترک تحصیل کرده.

(۴/۱)

دانش‌آموز: ترک تحصیل کرده (.) چرا؟

۵. وقفهٔ پر شده به تنهایی
موقعیت ۵: دانش‌آموز در سش را حاضر نکرده است و از دبیر می‌خواهد که از او درس نپرسد.
دانش‌آموز: من که (.) اِمم (.) من زنگ تفریح تا دم دفتر اومدم (.) چون می‌خواستم بهتون بگم که

دبیر: باشه (.) ولی آخرین باره دیگه.

۶. وقفهٔ پر شده + وقفهٔ پر شده
موقعیت ۶: دانش‌آموز از دبیرش می‌خواهد که از او درس نپرسد.
دانش‌آموز: دیروز خیلی سردرد بودیم (.) مم (.) اِه (.) می‌شه از مون درس نپرسین؟
دبیر: حالا برو کلاس.

۷. وقفهٔ پر شده + نشانهٔ گفتمانی
موقعیت ۷: دو دانش‌آموز در کلاس بی‌انضباطی کرده‌اند، اما دبیر با یکی از آن‌ها برخورد کرده است.

دانش‌آموز: خب (.) مم (.) همش تقصیر ما هم که نبود.

دبیر: درسته (.) اما آدم از هرکسی یه انتظاری داره.

۸. وقفهٔ پر شده + بازگویی
موقعیت ۸: دبیر از دانش‌آموزان می‌خواهد که هر کدام برای یک بخش کتاب سؤال تستی بنویسند و به او تحویل دهند.

دبیر: هر کدومتون باید برای یک بخش کتاب تست دربیارین.

دانش‌آموز: اِمم (.) برای یک بخش کتاب تست درآریم (.) اون هم آخر سال (.) پس کی درسامون رو بخونیم.

۹. نشانه گفتمانی به‌تنهایی

موقعیت ۹: دانش‌آموز می‌خواهد چیزی را به دبیر یادآوری کند.
دانش‌آموز: خانم (.) گوش کنین (.) دیروز قرار شد ...
دبیر: خوب شد گفتی (.) یادم رفته بود.

۱۰. نشانه گفتمانی + نشانه گفتمانی

موقعیت ۱۰: دبیر از دانش‌آموزان می‌پرسد که جلسه قبل تا کجا درس داده است.
دانش‌آموز: بذارین ببینیم (.) خب (.) تا اول قرون وسطی.
دبیر: مطمئنی؟

۱۱. نشانه گفتمانی + بازگویی

موقعیت ۱۱: دانش‌آموز جلسه قبل در کلاس حاضر نبوده است و به‌همین دلیل درس را یاد نگرفته است.

دبیر: تو که هیچی نفهمیدی (.) مگه جلسه قبل سر کلاس نبود؟
دانش‌آموز: ما جلسه قبل سر کلاس نبودیم (.) خب (.) می‌شه یه کم برامون گرامر درس
قبلو توضیح بدین؟
دبیر: گوش بده (.) درس جلسه قبل درباره فعل مجهول بود.

۱۲. بازگویی به‌تنهایی

موقعیت ۱۲: یکی از دانش‌آموزان خوب کلاس به علت مشکلی امتحانش را خراب کرده است.
دبیر: من اگه شد (۰/۹) مم (.) دوباره ازت امتحان می‌گیرم.
دانش‌آموز: دوباره ازم امتحان می‌گیرین (.) خیلی ممنون خانم جان.

۱۳. بازگویی + بازگویی

موقعیت ۱۳: یکی از دانش‌آموزان در آزمایشگاه به ماده‌ای خطرناک بدون اجازه دبیر دست زده است.

دبیر: دوباره شما رو توی آزمایشگاه نمی‌برم (.) چرا به وسایل بی‌اجازه دست می‌زنین؟
دانش‌آموز: به وسایل بی‌اجازه دست می‌زنیم (.) نه خانم (.) ما که بی‌اجازه به چیزی
دست نزدیم (.) مگه اتفاقی افتاده؟

راهنمای حفظ نوبت در مکالمات ...

۱۴. بازگویی + وقفه پر نشده + بازگویی

موقعیت ۱۴: دانش آموز با پیشنهاد دبیرش درباره مرور درس‌ها مخالف است.

دبیر: هفته دیگه می‌تونین درس ۴ و ۵ را باهم دوره کنیم.

دانش‌آموز: هفته دیگه (۲/۱) هفته دیگه (.) دو درس رو دوره کنیم؟

دبیر: آره (.) هفته دیگه.

۱۵. بازگویی + وقفه پر شده + نشانه گفتمانی

موقعیت ۱۵: دانش‌آموزان می‌خواهند با دبیرشان به افتتاحیه نمایشگاه وسایل کمک‌آموزشی بروند.

دبیر: زود باشین (.) جلسه از ساعت نه شروع می‌شه.

دانش‌آموز: جلسه از ساعت نه شروع می‌شه (.) اِه (.) خانم (.) خب (.) مطمئن باشین تا

دوازده سخنرانی‌ها طول می‌کشه (.) آخر جلسه خیلی خسته می‌شیم (.)

بهبتره که یه کم دیرتر بریم.

۱۶. بازگویی + وقفه پر نشده + نشانه گفتمانی

موقعیت ۱۶: دبیر قول داده است تا قبل از امتحان ترم یک جلسه رفع اشکال بگذارد.

دبیر: نظرتون درباره هفته آینده (.) مم (.) بیستم چیه؟ بیستم یعنی سه‌شنبه.

دانش‌آموز: بیستم (.) خب (۰/۹) خانم نمی‌شه بیست و پنجم باشه (.) هرچی به

امتحانمون نزدیک‌تر باشه بیشتر مطالب یادمون می‌مونه.

۱۷. بازگویی + وقفه پر شده + بازگویی

موقعیت ۱۷: دبیر از دانش‌آموزان پایه اول می‌خواهد که همگی در اردوی هفته مشاغل شرکت کنند.

دبیر: فردا اردوی هفته مشاغل (.) همگی سعی کنین بیاین (.) براتون خیلی مفیده.

دانش‌آموز: اردوی هفته مشاغل (.) اِمم (.) اردوی هفته مشاغل (.) که قرار بود هفته

بعد باشه نه این هفته.

همان‌طور که قبلاً نیز گفته شد، تلفیق این راهنماها صورت‌های بسیار زیادی دارد که در

این پژوهش فقط به چند مورد از آن‌ها اشاره گردید.

۲.۳. تحلیل راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت‌های ارتباطی مختلف

در این بخش، تحلیلی از راهبردهای حفظ نوبت در مکالمات دانش‌آموزان دختر دبیرستانی بیرجندی در سه موقعیت ارتباط با هم‌سالان، خانواده و دبیران ارائه خواهد شد.^۱

۱.۲.۳. تحلیل راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت ارتباط با هم‌سالان

جدول (۱) اطلاعاتی درباره فراوانی راهبردهای حفظ نوبت در مکالمات دانش‌آموزان دختر دبیرستانی در موقعیت ارتباط با هم‌سالان ارائه می‌دهد. همان‌طور که مشهود است وقفه‌های پرنشده ۴۳/۶٪، وقفه‌های پرشده ۶/۸٪، نشانه‌های گفتمانی ۲۵/۵٪ و بازگویی‌ها ۲۴/۱٪ کل راهبردهای حفظ نوبت را به خود اختصاص داده‌اند.

در بین راهبردهای حفظ نوبت، وقفه‌های پرشده در موقعیت ارتباط با هم‌سالان از همه کمتر است. همان‌طور که از جدول (۱) می‌توان دریافت، در موقعیت ارتباط با هم‌سالان، از بین راهبردهای حفظ‌کننده نوبت، وقفه‌های پرنشده بیشترین فراوانی و درصد را به خود اختصاص داده‌اند. به نظر می‌رسد که در این موقعیت نشانه‌های گفتمانی و بازگویی‌ها تقریباً به‌طور یک‌سان به کار برده می‌شوند.

جدول ۱. فراوانی و درصد راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت ارتباط با هم‌سالان

کل	بازگویی‌ها	نشانه‌های گفتمانی	وقفه‌های پرشده	وقفه‌های پرنشده	
۲۲۸۶	۵۵۲	۵۸۲	۱۵۶	۹۹۶	فراوانی
۱۰۰	۲۴/۱	۲۵/۵	۶/۸	۴۳/۶	درصد

۲.۲.۳. تحلیل راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت ارتباط با خانواده

جدول (۲) اطلاعاتی درباره فراوانی راهبردهای حفظ نوبت در مکالمات دانش‌آموزان دختر دبیرستانی در موقعیت ارتباط با خانواده (خواهر بزرگ‌تر) ارائه می‌دهد. همان‌طور که مشهود

۱. (الف) محاسبه فراوانی وقوع هر یک از راهبردهای حفظ نوبت به این معنا نیست که آن راهبرد به‌تنهایی منجر به حفظ نوبت شده است. در این پژوهش، همه‌ی وقوع‌های مربوط به هر کدام از راهبردهای حفظ‌نوبت محاسبه شده‌است، چه آن راهبرد به‌تنهایی و چه در ترکیب با سایر راهبردها منجر به حفظ نوبت شده باشد.
(ب) راهبردهای حفظ نوبت در کل موقعیت (هم دانش‌آموز دختر دبیرستانی و هم مشارک) مد نظر بوده است.

راهبردهای حفظ نوبت در مکالمات ...

است وقفه‌های پرنشده ۴۶/۷٪، وقفه‌های پرشده ۹٪، نشانه‌های گفتمانی ۲۳/۷٪ و بازگویی‌ها ۲۰/۶٪ کل راهبردهای حفظ نوبت را به خود اختصاص داده‌اند.

در بین راهبردهای حفظ نوبت، وقفه‌های پرشده در موقعیت ارتباط با خانواده نیز از همه کمتر است. همان‌طور که در جدول (۲) نشان داده شده است، در موقعیت ارتباط با خانواده، از بین راهبردهای حفظ‌کننده نوبت، وقفه‌های پرنشده بیشترین فراوانی و درصد را به خود اختصاص داده‌اند. به نظر می‌رسد که در این موقعیت نیز نشانه‌های گفتمانی و بازگویی‌ها تقریباً به‌طور یک‌سان به کار برده می‌شوند.

جدول ۲. فراوانی و درصد راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت ارتباط با خانواده

وقفه‌های پرنشده	وقفه‌های پرشده	نشانه‌های گفتمانی	بازگویی‌ها	کل	
۱۳۴	۲۶	۶۸	۵۹	۲۸۷	فراوانی
۴۶/۷	۹	۲۳/۷	۲۰/۶	۱۰۰	درصد

۳.۲.۳. تحلیل راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت ارتباط با دبیران

جدول (۳) اطلاعاتی درباره فراوانی راهبردهای حفظ نوبت در مکالمات دانش‌آموزان دختر دبیرستانی در موقعیت ارتباط با دبیران ارائه می‌دهد. همان‌طور که مشهود است وقفه‌های پرنشده ۴۵/۹٪، وقفه‌های پرشده ۶/۱٪، نشانه‌های گفتمانی ۱۶/۲٪ و بازگویی‌ها ۳۱/۸٪ کل راهبردهای حفظ نوبت را به خود اختصاص داده‌اند.

در بین راهبردهای حفظ نوبت، وقفه‌های پرشده در موقعیت ارتباط با دبیران از همه کمتر است. همان‌طور که از جدول (۳) می‌توان دریافت، در موقعیت ارتباط با دبیران، از بین راهبردهای حفظ‌کننده نوبت، وقفه‌های پرنشده بیشترین فراوانی و درصد را به خود اختصاص داده‌اند. در موقعیت ارتباط با دبیران، بازگویی‌ها بیشتر از نشانه‌های گفتمانی به کار می‌روند و برخلاف دو موقعیت قبل، به‌طور یک‌سان به کار برده نمی‌شوند.

جدول ۳. فراوانی و درصد راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت ارتباط با دبیران

وقفه‌های پرنشده	وقفه‌های پرشده	نشانه‌های گفتمانی	بازگویی‌ها	کل	
۲۷۲	۳۶	۹۶	۱۸۸	۵۹۲	فراوانی
۴۵/۹	۶/۱	۱۶/۲	۳۱/۸	۱۰۰	درصد

همان‌طور که جدول (۴) نشان می‌دهد، استفاده از بازگویی‌ها و نشانه‌های گفتمانی در موقعیت ارتباط با دبیران، در مقایسه با موقعیت‌های ارتباط با همسالان و خانواده، تفاوت بارزی را نشان می‌دهد.

جدول ۴. درصد راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت‌های ارتباطی مختلف

کل	بازگویی‌ها	نشانه‌های گفتمانی	وقفه‌های پرشده	وقفه‌های پرنشده	
۱۰۰	۲۴/۱	۲۵/۵	۶/۸	۴۳/۶	موقعیت ارتباط با همسالان
۱۰۰	۲۰/۶	۲۳/۷	۹	۴۶/۷	موقعیت ارتباط با خانواده
۱۰۰	۳۱/۸	۱۶/۲	۶/۱	۴۵/۹	موقعیت ارتباط با دبیران

انحراف معیار به دست آمده از درصد فراوانی راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت ارتباط با همسالان ۱۵، در موقعیت ارتباط با خانواده ۱۵/۸ و در موقعیت ارتباط با دبیران ۱۷/۵ بوده است، که نشان می‌دهد پراکندگی داده‌ها در موقعیت ارتباط با همسالان کمتر و در موقعیت ارتباط با دبیران از همه بیشتر است. به عبارت دیگر، داده‌ها در موقعیت ارتباط با همسالان، همگن‌تر و در موقعیت ارتباط با دبیران ناهمگن‌ترند.

۴. نتیجه‌گیری

بررسی راهبردهای حفظ نوبت در سه موقعیت ارتباط دانش‌آموزان دختر دبیرستانی با همسالان، خانواده و دبیران نشان می‌دهد که:

۱. در بین راهبردهای حفظ نوبت، وقفه‌های پرشده در موقعیت ارتباط با همسالان از همه کمتر است. در موقعیت ارتباط با همسالان از بین راهبردهای حفظ‌کننده نوبت، وقفه‌های پرنشده بیشترین فراوانی و درصد را به خود اختصاص داده‌اند. به نظر می‌رسد که در این موقعیت نشانه‌های گفتمانی و بازگویی‌ها تقریباً به‌طور یکسان به کار برده می‌شوند.
۲. در بین راهبردهای حفظ نوبت، وقفه‌های پرشده در موقعیت ارتباط با خانواده (خواهر بزرگ‌تر) نیز از همه کمتر است. در موقعیت ارتباط با خانواده (خواهر بزرگ‌تر) از بین راهبردهای حفظ‌کننده نوبت، وقفه‌های پرنشده بیشترین فراوانی و درصد را به خود اختصاص

راهبردهای حفظ نوبت در مکالمات ...

- داده‌اند. به نظر می‌رسد که در این موقعیت نیز نشانه‌های گفتمانی و بازگویی‌ها تقریباً به‌طور یکسان به‌کار برده می‌شوند.
۳. در بین راهبردهای حفظ نوبت، وقفه‌های پر شده در موقعیت ارتباط با دبیران از همه کمتر است. در موقعیت ارتباط با دبیران از بین راهبردهای حفظ‌کننده نوبت، وقفه‌های پر نشده بیشترین فراوانی و درصد را به‌خود اختصاص داده‌اند. برخلاف دو موقعیت ارتباط با هم‌سالان و خانواده، در موقعیت ارتباط با دبیران، بازگویی‌ها بیشتر از نشانه‌های گفتمانی به‌کار می‌روند و به‌طور یکسان به‌کار برده نمی‌شوند.
۴. استفاده از وقفه‌های پر شده برای حفظ نوبت در تمام موقعیت‌ها، نسبت به سایر راهبردها کمتر است، با این حال با افزایش درصد وقوع آن‌ها در موقعیت ارتباط با خانواده (خواهر بزرگ‌تر) تأثیر موقعیت بر آن‌ها مشخص می‌شود.
۵. انحراف معیار به‌دست‌آمده از درصد فراوانی راهبردهای حفظ نوبت در موقعیت‌های ارتباط با هم‌سالان، خانواده و دبیران نشان می‌دهد که پراکندگی داده‌ها در موقعیت ارتباط با هم‌سالان کمتر و در موقعیت ارتباط با دبیران از همه بیشتر است. به عبارت دیگر، داده‌ها در موقعیت ارتباط با هم‌سالان همگن‌تر و در موقعیت ارتباط با دبیران ناهمگن‌تر هستند.

منابع

- Beattie, G. (1977). "The Dynamics of Interruption and the Filled Pause". *The British Journal of Social and Clinical Psychology*. 16. 3, 283-284.
- Coates, J. (2004). *Women, Men and Language*. London: Longman.
- Coulthard, M. (1985). *An Introduction to Discourse Analysis*. Harlow: Longman.
- Grosz, B. J. & C. L. Sidner (1986). "Attention, Intentions, and The Structure of Discourse". *Computational Linguistics*. 12. 3, 175-204.
- Jefferson, G. (1983). "On a Failed Hypothesis: 'Conjunctionals' as Overlap - Vulnerable". *Tilburg Papers in Language and Literature*. 28, 29-33.
- Jefferson, G. (1984). "Notes on a Systematic Deployment of the Acknowledgment Tokens "Yeah" and "mm hm" ". *Papers in Linguistics*. 17, 197-216.
- Local, J. & J. Kelly (1986). "Projection and "Silences": Notes on Phonetic and Conversational Structure". *Human Studies*. 9, 185-204.
- Maclay, H. & C. E. Osgood (1959). "Hesitation Phenomena in Spontaneous English Speech". *Word*. 15, 19-44.
- Murdoch, Y. (2000). *A Comparison of Turn-Taking Strategies in Korean and English Conversation and the Implication for Teaching English in Korea*. University of Bringham: Centre for English Language Studies.
- Pearce, J. & P. Doughty & G. Thornton (1972). *Exploring Language*. London: Edward Arnold.
- Pomerantz, A. (1984). "Agreeing and Disagreeing with Assessments: Some Features of Preferred/Dispreferred Turn Shapes". In J. M. Atkinson and J. Heritage (eds.). *Structures of Social Interaction: Studies in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press, 57-101.

- Richards, J. C. & R. W. Schmidt (2001). *Language and Communication*. London: Pearson Education.
- Schiffrin, D. (1987). *Discourse Markers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Taboada, M. (2006). "Spontaneous and Non-Spontaneous Turn-Taking". *Linguistics Department: Simon Fraser University & University Dr. Burnaby*. Canada.
- Wennerstrom, A. & A. F. Siegel (2003). "Keeping the Floor in Multiparty Conversations: Intonation, Syntax, and Pause". *Discourse Processes*. 36. 2, 77-107.
- Yngve, V. H. (1970). "On Getting a Word in Edgewise". *In Papers from the Sixth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society*. 6, 567-577.